

АНАЛИЗА ЕФЕКТА

Кључна питања за анализу постојећег стања и правилно дефинисање промене која се предлаже

1) Који показатељи се прате у области, који су разлози због којих се ови показатељи прате и које су њихове вредности?

Показатељи који се прате:

1. Цене електричне енергије:

- Прати се **цена енергије у различитим зонама тржишта** (нпр. на **SDAC-у**), као и разлике у ценама између различитих тржишта. Ове цене се користе за анализу **тржишних дисбаланса** и потребе за прилагођавањем цена кроз интерконекторе.

2. Усаглашеност са правилима тржишта:

- Индикатори усаглашености са **CACM уредбом** и другим европским правилима који се односе на алокацију капацитета, тржишно спајање и управљање загушењима.

3. Загушења у мрежи:

- Показатељи који прате **ниво загушења** на мрежи, јер загушења могу смањити ефикасност тржишта и повећати цену енергије.

Разлози због којих се ови показатељи прате:

1. Ефикасност тржишта:

- Праћење ових показатеља омогућава анализу ефикасности тржишта. Ако се примети да су преносни капацитети између зона трговања недовољно искоришћени или да цене у различитим зонама су велике, могу се предузети корективне мере.

2. Усмеравање тржишне равнотеже:

- Разлике у ценама између тржишта могу бити сигнал за оптимизацију **тржишног спајања** и расподеле енергије. Ефикасније коришћење капацитета и смањење разлика у ценама помаже у смањењу трошкова за потрошаче.

3. Смањење загушења и већа ликвидност:

- Праћењем загушења и оптималним коришћењем капацитета може се смањити вероватноћа за појаву озбиљних загушења, чиме се повећава **ликвидност** тржишта и омогућава већа **трговинска активност**.

Вредности показатеља: расположиви капацитет између зона трговања, цене електричне енергије, висина приходи од загушења:

Кључни субјекти који спроводе активности у овој области за које се прате показатељи су оператори преносног система, берзе електричне енергије и регионални координациони центри. У Републици Србији постоји један оператор преносног система за које је основано акционарско друштво Електромрежа Србије АД, Београд. Такође, у Републици Србији постоји једна берза електричне енергије и то SEEPEX a.d. Beograd која је једини лиценцирани оператор тржишта електричне енергије. По Закону о енергетици SEEPEX a.d. Beograd је именован као једини НЕМО – номиновани оператор тржишта електричне енергије за обављање послова спровођења спајања тржишта електричне енергије. Регионални координациони центри обављају послове од регионалног значаја у Европи, формирају га оператори преносног система и главна улога је да допуњују рад оператора преносног система у циљу

унапређења сигурности и координације рада преносних система. Главни регионални координациони центри у Европи су Coreso RCC, TSCNET RCC, SCC (Security Coordination Centre), Nordic RCC, Baltic RCC, и SEleNe CC (Southeast Electricity Network Coordination Center).

2) Да ли се у предметној области спроводи или се спроводио документ јавне политике или пропис? Представити резултате спровођења тог документа јавне политике или прописа и образложити због чега добијени резултати нису у складу са планираним вредностима.

Наведено се до сада није спроводило

3) Који су важећи прописи и документи јавних политика од значаја за промену која се предлаже и у чему се тај значај огледа?

Правни основ за доношење ове уреде садржан је у члану 93а. став 5. Закона о енергетици („Службени гласник РС”, бр. 145/14, 95/18-др. Закон, 40/21 и 94/24) којим је прописано да Влада прописује ближе се уређује улога номинованог оператора тржишта, централне уговорне стране, преносног агента и оператора преносног система у вези са пословима спајања организованих тржишта, принципе финансијског поравнања и плаћања, принципе спајања дан унапред и унутардневног тржишта електричне енергије са суседним тржиштима, детаљна правила за расподелу преносног капацитета између зона трговања и управљање загушењима на тржиштима за дан унапред и унутардневним тржиштима, захтеви за израду заједничких методологија за одређивање количина преносних капацитета истовремено расположивих између зона трговања, критеријуми за оцењивање ефикасности, као и преиспитивање начина на који се одређују зоне трговања и друге смернице за расподелу преносног капацитета између зона трговања и управљање загушењима.

4) Да ли су уочени проблеми у области и на кога се они односе? Представити узроке и последице проблема.

Проблеми са прекограничним капацитетима

- **Узрок:** Недовољно искоришћени преносни капацитети са суседима онемогућавају ефикасну трговину и спајање тржишта.
- **Последице:** Загушења у мрежи, повећање цена енергије због ограничене размене електричне енергије између тржишта, што доводи до неравномерних цена у различитим зонама и повећања трошкова за потрошаче.
- **Погођени корисници:** Потрошачи (домаћинства и индустрија), трговци енергијом који не могу ефикасно да тргују на међународним тржиштима, као и оператори преносног система и регулаторна тела.

Неусаглашеност у примени тржишних правила

- **Узрок:** Различите брзине имплементације правила ЕУ међу земљама чланицама Енергетске заједнице (ЕпС), посебно у земљама југоисточне Европе.
- **Последице:** Несигурност на тржишту, неусаглашени тржишни услови за прекограничну размену, што доводи до кашњења у интеграцији и повећања волатилности цена.

- **Погођени корисници:** Оператори преносног система, НЕМО-ови (оператори тржишта), и крајњи потрошачи који плаћају више због неусклађености тржишта.

Проблеми са методологијама за прорачун капацитета

- **Узрок:** Потреба за јединственим методама прорачуна капацитета са суседима. Различите националне методологије отежавају усклађивање.
- **Последице:** Неефикасно коришћење прекограничних капацитета повећава трошкове преноса и смањује тржишну ликвидност. Несигурност у методама узрокује нестабилност цена.
- **Погођени корисници:** Оператори преносног система, трговци електричном енергијом, и потрошачи са вишим трошковима због неефикасности.

5) Која промена се предлаже?

Предлаже се **повећање искоришћења преносних капацитета са суседима, оптимизација преноса енергије**, као и **усаглашавање методологија** за процену капацитета, и боље управљање загушењима како би обезбедила ефектна **интеграција тржишта..**

6) Да ли је промена заиста неопходна и у ком обиму?

Да, промена је неопходна у **великим размерама**. Повећање капацитета интерконекција и оптимизација алокације капацитета потребно је за **смањење цена** и побољшање **енергетске сигурности..**

7) На које циљне групе ће утицати предложена промена? Утврдити и представити циљне групе на које ће промена имати непосредан односно посредан утицај.

Предложена промена ће се директно одразити на берзу електричне енергије (НЕМО), оператора преносног система, Агенцију, регионалне координационе центре, као и на све учеснике veleprodajnog тржишта електричне енергије у Србији (произвођаче (ЕПС, НИС, обновљиви извори), индустријске потрошаче, снабдеваче електричном енергијом, операторе преносног и дистрибутивног система). Индиректно ће се одразити на све крајње купце кроз повећање сигурности снабдевања.

8) Да ли постоје важећи документи јавних политика којима би се могла остварити жељена промена и о којим документима се ради?

Постоји, Уредба о спајању организованих дан унапред и унутардневних тржишта електричне енергије („Службени гласник РС”, број 10/22), али да би се постигла жељена промена било је неопходно у потпуности је усагласити са прописом Европске уније – Уредбом 2015/1222.

9) Да ли је промену могуће остварити применом важећих прописа?

Није било могуће остварити циљ применом тренутно важећег прописа.

10) Квантитативно (нумерички, статистички) представити очекиване трендове у предметној области, уколико се одустане од интервенције (status quo)

Уколико би се одустало од интервенције (status quo), није могуће обавити спајање српског дан-унапред и унутардневног тржишта са суседним ЕУ тржиштима чиме би се онемогућила интеграција Србије у јединствено унутрашње тржиште ЕУ.

Ако се одустане од интервенције, **цене енергије** ће бити високе, **загушења** ће се повећати, а **тржишна ликвидност** ће остати ниска, што ће довести до **виших трошкова** за крајње кориснике.

11) Какво је искуство у остваривању оваквих промена у поређењу са искуством других држава, односно локалних самоуправа (ако је реч о јавној политици или акту локалне самоуправе)?

Јединствено дан-унапред и унутардневно спајање тржишта уређено је Регулацивом (ЕУ) 2015/1222 и обавезујуће је за све земље ЕУ. Остале земље Западног Балкана још увек немају успостављену оперативну берзу електричне енергије.

Кључна питања за утврђивање циљева

1) Због чега је неопходно постићи жељену промену на нивоу друштва? (одговором на ово питање дефинише се општи циљ).

Постигнути промену ради **смањења трошкова енергије, побољшања енергетске сигурности и повећања доступности енергије** за све слојеве друштва. Имплементација спајања тржишта са суседним дан-унапред тржиштима омогућава искоришћење прекограничних преносних капацитета путем имплицитних аукција, увећава укупну друштвено-економску добробит тржишта електричне енергије у Републици Србији, значајно доприноси повећању сигурности снабдевања, повећава ликвидност интерног организованог тржишта и омогућава успостављање јединствене референтне цене за цео регион.

Успостављање и реализација пројекта спајања српског унутардневног тржишта са суседним ЕУ тржиштима олакшало би интеграцију обновљивих извора у електроенергетски систем Србије.

Спајање дан-унапред и унутардневног тржишта са суседним ЕУ тржиштима омогућило би интеграцију Србије у јединствено унутрашње тржиште ЕУ.

2) Шта се предметном променом жели постићи? (одговором на ово питање дефинишу се посебни циљеви, чије постизање треба да доводе до остварења општег циља. У односу на посебне циљеве, формулишу се мере за њихово постизање).

Постигне се **оптимизација тржишта енергије, смањење цена енергије и боља интеграција тржишта** у региону.

Спајање дан-унапред и унутардневног тржишта са суседним ЕУ тржиштима омогућило би интеграцију Србије у јединствено унутрашње тржиште ЕУ.

3) Да ли су општи и посебни циљеви усклађени са важећим документима јавних политика и постојећим правним оквиром, а пре свега са приоритетним циљевима Владе?

Усклађени су са Законом о енергетици и Програмом Владе, али и Стратегијом развоја енергетике Републике Србије и Интегрисаним енергетским и климатским планом

4) На основу којих показатеља учинка ће бити могуће утврдити да ли је дошло до остваривања општих односно посебних циљева?

Показатељи укључују цене енергије, побољшање коришћења капацитета, појачану ликвидност тржишта и смањење цене за крајње потрошаче.

С обзиром да у овом тренутку није могуће дати прецизне циљне вредности, као показатељ остваривања задатих општих и посебних циљева узео се у обзир праћење тренда смањења разлика цена електричне енергије између зона трговања, односно повећање коришћења капацитета и ликвидности тржишта, као и тренд смањења цена електричне енергије за крајње потрошаче.

Кључна питања за анализу финансијских ефеката

1) Какве ће ефекте изабрана опција имати на јавне приходе и расходе у средњем и дугом року?

Нема ефеката

2) Да ли је финансијске ресурсе за спровођење изабране опције потребно обезбедити у буџету, или из других извора финансирања и којих?

Износ и начин надокнађивања трошкова путем тарифе за пренос, као најприсутнијег механизма покривања трошкова, или на неки други одговарајући начин.

3) Како ће спровођење изабране опције утицати на међународне финансијске обавезе?

Спровођење изабране опције нема утицаја на међународне финансијске обавезе

4) Колики су процењени трошкови увођења промена који проистичу из спровођења изабране опције (оснивање нових институција, реструктурирање постојећих институција и обука државних службеника) исказани у категоријама капиталних трошкова, текућих трошкова и зарада?

Процес повезивања дан-унапред и унутардневног тржишта, поред бенефита, носи и одређене трошкове који морају бити јасно дефинисани и покривени од стране оператора преносног система и оператора тржишта, тј. брзе електричне енергије. Извор трошкова и начин расподеле по земљи која учествује у овом процесу су дефинисани САСМ регулативом и транспоновани у наш Закон о енергетици и овој Уредби. Дефинисано је да износ и начин надокнађивања трошкова путем тарифе за пренос, као најприсутнијег механизма покривања трошкова, или на неки други одговарајући начин. Очекивани трошкови на годишњем нивоу би се кретали на нивоу од 300 до 400 хиљада евра. Значајно је напоменути и да се, имплементацијом спајања суседних дан-унапред тржишта, прелази на примену тзв. имплицитних алокација прекограничних преносних капацитета, чиме престаје потреба за експлицитном доделом дан-унапред капацитета која се тренутно примењује, а уз коју су такође већ алоцирани одређени трошкови. Имајући то у виду, наведени трошак алоциран уз процес спајања дан-унапред тржишта ће, у одређеној мери, само заменити трошкове алоциране уз експлицитну доделу капацитета.

5) Да ли је могуће финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава?

Није могуће финансирати расходе изабране опције кроз редистрибуцију постојећих средстава.

6) Какви ће бити ефекти спровођења изабране опције на расходе других институција?

Спровођење изабране опције нема утицаја на расходе других институција.

Кључна питања за анализу економских ефеката

1) Које трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати привреди, појединој грани, односно одређеној категорији привредних субјеката?

Трошкови: Инвестиције у интерконекције, прилагођавање инфраструктуре и обука особља.

НЕМО сноси трошкове који се односе нарочито на: успостављање, ажурирање или даљи развој алгоритма за ценовно спајање тржишта и спајање тржишта за дан унапред; успостављање, ажурирање или даљи развој алгоритма упаривања континуалног трговања и спајања унутар дневног тржишта; насталих у оперативном раду спајања тржишта за дан унапред и унутар дневног тржишта

Оператор преносног система сноси трошкове редиспечинга и контратрговине, трошкове за корективне мере од прекограничне важности, трошкове координисаног прорачуна капацитета и управљања координисаног прорачуна капацитета, трошкове по основу механизма накнада повезаних са обезбеђивањем гарантовања преносног капацитета између зона трговања

Процес повезивања дан-унапред и унутардневног тржишта, поред бенефита, носи и одређене трошкове који морају бити јасно дефинисани и покривени од стране оператора преносног система и оператора тржишта, тј. берзе електричне енергије. Извор трошкова и начин расподеле по земљи која учествује у овом процесу су дефинисани САСМ регулативом и транспоновани у наш Закон о енергетици и овој Уредби. Дефинисано је да износ и начин надокнађивања трошкова путем тарифе за пренос, као најприсутнијег механизма покривања трошкова, или на неки други одговарајући начин. Очекивани трошкови на годишњем нивоу би се кретали на нивоу од 300 до 400 хиљада евра. Значајно је напоменути и да се, имплементацијом спајања суседних дан-унапред тржишта, прелази на примену тзв. имплицитних алокација прекограничних преносних капацитета, чиме престаје потреба за експлицитном доделом дан-унапред капацитета која се тренутно примењује, а уз коју су такође већ алоцирани одређени трошкови. Имајући то у виду, наведени трошак алоциран уз процес спајања дан-унапред тржишта ће, у одређеној мери, само заменити трошкове алоциране уз експлицитну доделу капацитета.

Користи: Смањење трошкова енергије за привреду, боља ефикасност и повећање тржишне ликвидности, што позитивно утиче на све привредне гране, посебно на енергетски сектор.

2) Да ли изабрана опција утиче на конкурентност привредних субјеката на домаћем и иностраном тржишту (укључујући и ефекте на конкурентност цена) и на који начин?

Изабрана опција утиче на конкурентност привредних субјеката који учествују на тржишту електричне енергије. јер се српско тржиште интегрише у јединствено европско тржиште електричне енергије, чиме се успоставља референтна регионална veleпродајна цена и примењује европска пракса.

Побољшана инфраструктура и снижене цене енергије омогућавају **већу конкурентност** домаћих компанија на регионалном и међународном тржишту.

3) Да ли изабране опције утичу на услове конкуренције и на који начин?

Изабрана опција повећава степен конкуренције јер се српско тржиште интегрише у јединствено европско тржиште електричне енергије. Побољшавају се услови конкуренције смањењем загушења и омогућавањем фер тржишних правила, што резултира већим бројем учесника и нижим ценама.

4) Да ли изабрана опција утиче на трансфер технологије и/или примену техничко-технолошких, организационих и пословних иновација и на који начин?

Најбоља европска пракса и трансфер технологије се користе у процесу спајања дан-унапред и унутардневног тржишта.

5) Да ли изабрана опција утиче на друштвено богатство и његову расподелу и на који начин?

Изабрана опција не утиче на друштвено богатство и његову расподелу.

6) Какве ће ефекте изабрана опција имати на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодаваца?

Изабрана опција нема ефекте на квалитет и статус радне снаге (права, обавезе и одговорности), као и права, обавезе и одговорности послодаваца.

Кључна питања за анализу ефеката на друштво

1) Колике трошкове и користи (материјалне и нематеријалне) ће изабрана опција проузроковати грађанима?

Спајање српског дан-унапред тржишта електричне енергије са јединственим европским тржиштем повећава сигурност снабдевања, обезбеђује набавку и пласман електричне енергије по референтној регионалној цени електричне енергије.

Процес повезивања дан-унапред и унутардневног тржишта, поред бенефита, носи и одређене трошкове који морају бити јасно дефинисани и покривени од стране оператора преносног система и оператора тржишта, тј. брзе електричне енергије. Извор трошкова и начин расподеле по земљи која учествује у овом процесу су дефинисани САСМ регулативом и транспоновани у наш Закон о енергетици и овој Уредби. Дефинисано је да износ и начин надокнађивања трошкова путем

тарифе за пренос, као најприсутнијег механизма покривања трошкова, или на неки други одговарајући начин. Очекивани трошкови на годишњем нивоу би се кретали на нивоу од 300 до 400 хиљада евра. Значајно је напоменути и да се, имплементацијом спајања суседних дан-унапред тржишта, прелази на примену тзв. имплицитних алокација прекограничних преносних капацитета, чиме престаје потреба за експлицитном доделом дан-унапред капацитета која се тренутно примењује, а уз коју су такође већ алоцирани одређени трошкови. Имајући то у виду, наведени трошак алоциран уз процес спајања дан-унапред тржишта ће, у одређеној мери, само заменити трошкове алоциране уз експлицитну доделу капацитета.

2) Да ли ће ефекти реализације изабране опције штетно утицати на неку специфичну групу популације и да ли ће то негативно утицати на успешно спровођење те опције, као и које мере треба предузети да би се ови ризици свели на минимум?

Ефекти реализације изабране опције неће штетно утицати на неку специфичну групу популације.

3) На које друштвене групе, а посебно на које осетљиве друштвене групе, би утицале мере изабране опције и како би се тај утицај огледао (пре свега на сиромашне и социјално искључене појединце и групе, као што су особе са инвалидитетом, деца, млади, жене, старији преко 65 година, припадници ромске националне мањине, необразовани, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво руралних средина и друге осетљиве друштвене групе)?

Нема утицај на осетљиве друштвене групе.

4) Да ли би и на који начин изабрана опција утицала на тржиште рада и запошљавање, као и на услове за рад (нпр. промене у стопам запослености, отпуштање технолошких вишкова, укинута или новоформирана радна места, постојећа права и обавезе радника, потребе за преквалификацијама или додатним обукама које намеће тржиште рада, родну равноправност, рањиве групе и облике њиховог запошљавања и слично)?

Не.

5) Да ли изабране опције омогућавају равноправан третман, или доводе до директне или индиректне дискриминације различитих категорија лица (нпр. на основу националне припадности, етничког порекла, језика, пола, родног идентитета, инвалидитета, старосне доби, сексуалне оријентације, брачног статуса или других личних својстава)?

Не.

6) Да ли би изабрана опција могла да утиче на цене роба и услуга и животни стандард становништва, на који начин и у којем обиму?

Не. Спајање тржишта повећава сигурност снабдевања и доводи до успостављања јединствене veleпродајне цене електричне енергије у региону.

7) Да ли би се реализацијом изабраних опција позитивно утицало на промену социјалне ситуације у неком одређеном региону или округу и на који начин?

Не.

8) Да ли би се реализацијом изабране опције утицало на промене у финансирању, квалитету или доступности система социјалне заштите, здравственог система или система образовања, посебно у смислу једнаког приступа услугама и правима за осетљиве групе и на који начин?

Не.

Кључна питања за анализу ефеката на животну средину

1) Да ли изабрана опција утиче и у којем обиму утиче на животну средину, укључујући ефекте на квалитет воде, ваздуха и земљишта, квалитет хране, урбану екологију и управљање отпадом, сировине, енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије?

Не.

2) Да ли изабрана опција утиче на квалитет и структуру екосистема, укључујући и интегритет и биодиверзитет екосистема, као и флору и фауну?

Не.

3) Да ли изабрана опција утиче на здравље људи?

Не.

4) Да ли изабрана опција представља ризик по животну средину и здравље људи и да ли се допунским мерама може утицати на смањење тих ризика?

Не.

5) Да ли изабрана опција утиче на заштиту и коришћење земљишта у складу са прописима који уређују предметну област?

Не.

Кључна питања за анализу управљачких ефеката

1) Да ли се изабраном опцијом уводе организационе, управљачке или институционалне промене и које су то промене?

Са изабраном опцијом се не уводе организационе, управљачке или институционалне промене.

2) Да ли постојећа јавна управа има капацитет за спровођење изабране опције (укључујући и квалитет и квантитет расположивих капацитета) и да ли је потребно предузети одређене мере за побољшање тих капацитета?

SEEREX, АД Електромрежа Србије и Агенција за енергетику Републике Србије имају довољне капацитете за примену уредбе.

3) Да ли је за реализацију изабране опције било потребно извршити реструктурирање постојећег државног органа, односно другог субјекта јавног сектора (нпр. проширење, укидање, промене функција/хијерархије, унапређење техничких и људских капацитета и сл.) и у којем временском периоду је то потребно спровести?

Реализација пројекта не изискује никакве додатне мере

4) Да ли је изабрана опција у сагласности са важећим прописима, међународним споразумима и усвојеним документима јавних политика?

Изабрана опција је у сагласности са важећим прописима и међународним споразумима.

5) Да ли изабрана опција утиче на владавину права и безбедност?

Изабрана опција нема никаквог утицаја на владавину права и безбедност.

6) Да ли изабрана опција утиче на одговорност и транспарентност рада јавне управе и на који начин?

Изабрана опција нема утицаја на одговорност и транспарентност јавне управе.

7) Које додатне мере треба спровести и колико времена ће бити потребно да се спроведе изабрана опција и обезбеди њено касније доследно спровођење, односно њена одрживост?

Пројекат је могуће реализовати у периоду од 1-3 године.

Кључна питања за анализу ризика

1) Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђена подршка свих кључних заинтересованих страна и циљних група? Да ли је спровођење изабране опције приоритет за доносиоце одлука у наредном периоду (Народну скупштину, Владу, државне органе и слично)?

За спровођење изабране опције обезбеђена је подршка свих кључних заинтересованих страна и циљних група. Заинтересоване стране су учествовале у припреми предлога Уредбе о спајању тржишта електричне енергије. У изради Уредбе учествовали EMC, AEPС и SEEREX.

2) Да ли су обезбеђена финансијска средства за спровођење изабране опције? Да ли је за спровођење изабране опције обезбеђено довољно времена за спровођење поступка јавне набавке уколико је она потребна?

Износ и начин надокнађивања трошкова путем тарифе за пренос, као најприсутнијег механизма покривања трошкова, или на неки други одговарајући начин.

Јавна набавка није потребна.

3) Да ли постоји још неки ризик за спровођење изабране опције?

Не постоји